

Програма додаткового іспиту із спеціальності С7 Журналістика для вступників на навчання для здобуття ступеня доктора філософії. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. 12 с.

Розробники:

Хавкіна Л. М., доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри журналістики;

Стародубцева Л. В., доктор філософських наук, професор, професор кафедри медіакомунікацій.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН.....	5
ОПИС СТРУКТУРИ ЗАВДАННЯ.....	7
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	7
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	8
ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ.....	11

ПЕРЕДМОВА

Головна мета додаткового вступного випробування з журналістики для вступників на навчання для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю С7 Журналістика – перевірити базові знання в галузі журналістики – теоретичні та практичні, орієнтування в журналістському просторі, володіння методологічним інструментарієм сучасних досліджень з історії та теорії журналістики та наявність здібностей для проведення наукових досліджень у цій сфері.

Випробування спрямоване на оцінювання знань майбутніх науковців у галузі журналістики, які не мають базової журналістської освіти за другим рівнем, дотримання у відповідях на питання правил і норм академічного дискурсу, навичок самостійного творчого мислення й письмового послідовного викладу власних думок. Додаткове вступне випробування передбачає наявність у абітурієнта спеціалізованих знань у сфері журналістики і націлене на визначення рівня обізнаності абітурієнта щодо теоретико-методологічних основ журналістики, основних каналів комунікації, специфіки журналістських жанрів, концептуальних засад медіаграмотності, механізмів медіавпливу і технологій медіаманіпуляцій, професійних стандартів журналістики, етико-правових, організаційних та комунікаційних аспектів діяльності журналіста. Обов'язковим є знання ключових концептів і теорій журналістики, масових комунікацій та інформаційного суспільства, посилення на праці провідних дослідників у цих галузях, також необхідні знання щодо основних подій, явищ, постатей сучасної журналістики та історії журналістики на всіх її етапах.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема 1. Основи журналістики

Журналістика як форма практичної діяльності: сучасні реалії в Україні і закордоном. Сучасна система засобів масової інформації: основні типи ЗМІ та їх видозміни. Джерела та методи збирання інформації в журналістиці (на конкретних прикладах). Жанри в журналістиці (на конкретних прикладах). Резонансність, ефективність та дієвість у журналістиці (із наведенням реальних прикладів). Відомі персоналії в сучасній журналістиці в Україні і світі. Провідні сучасні ЗМІ України та світу. Риторика в сучасній журналістиці.

Тема 2. Теорія і методика журналістської творчості

Порівняльна характеристика і взаємодія каналів масової комунікації (преса, телебачення, радіо, Інтернет): на конкретних прикладах. Структура журналістського тексту; задум, тема, концепція, ідея твору: на репрезентативному прикладі. Образність журналістики і природа журналістського твору: на конкретних прикладах. Індивідуально-творчий підхід журналістів до категорії жанру: персоналії, тексти, тенденції.

Тема 3. Основи зображальної журналістики

Відомі фотожурналісти України і закордону: історія і сучасність. Сучасні модифікації фоторепортажу. Робота фоторепортера в екстремальних умовах. Сучасні технічні засоби, використовувані при фотозйомці. Використання непрофесійної техніки у фотожурналістиці.

Тема 4. Основи друкованої журналістики

Відомі журналісти України і закордону. Основні типи друкованих видань у сучасній журналістиці. Особливості сучасного дизайну друкованих видань. Масова та спеціалізована преса. Сегментування аудиторії преси.

Тема 5. Основи радіожурналістики

Відомі радіожурналісти України і закордону: історія і сучасність. Зображально-виражальні засоби радіомовлення (природні і технічні): на прикладах. Сучасне радіомовлення: типи, жанри, аудиторія, персоналії.

Тема 6. Основи телевізійної журналістики

Місце сучасного телебачення в системі ЗМІ, конвергентні процеси. Суспільні функції ТБ у сучасному світі. Жанри (і жанрові модифікації) телевізійної журналістики та жанри екрану: на конкретних прикладах. Основні національні телемовники в Україні та світі. Регіональні телемовники в Україні. Форми комунікації із телеаудиторією. Журналістські професії та ампула на телебаченні: основні різновиди (із наведенням прикладів). Громадське телебачення в Україні і світі: проблеми і тенденції.

Тема 7. Електронна журналістика

Інтернет-журналістика в контексті конвергентних процесів: сучасні реалії в Україні і світі. Основні мас-медійні явища в Інтернеті (газети, сайти, блоги, соціальні мережі тощо): відомі явища і персоналії. Відомі інтернет-журналісти. Блогерство як форма комунікаційної діяльності. Соціальні мережі в масовій комунікації.

Тема 8. Основи рекламної діяльності та паблік рілейшнз (PR)

Реклама, PR і журналістика: точки дотику і корелювання. Етико-правові засади сучасної рекламної і PR-діяльності, основні порушення та способи боротьби із ними. Традиційні та новітні канали рекламної та PR-комунікації. Імідж як категорія комунікації і як інструмент рекламної та PR-діяльності: сучасний вимір.

Тема 9. Журналістський менеджмент; економіка і організація ЗМІ

Сегментація аудиторії, кількісні та якісні методи вивчення аудиторії ЗМІ: традиційні і новітні форми. Застосування принципів медіа-маркетингу в Україні. Використання принципів креативного менеджменту у ЗМІ України та закордону. Бізнесова діяльність редакцій ЗМІ: приклади ефективної та неефективної діяльності. Форми комерційної діяльності журналістських редакцій. Доходи та витрати редакції: самоокупність, прибутковість, збитковість як фактори економічної діяльності ЗМІ. Джерела фінансування різних типів ЗМІ в ринкових умовах. Комерційна діяльність редакцій.

Тема 10. Журналістська деонтологія

Регулювання діяльності ЗМІ в сучасному українському законодавстві: переваги і недоліки. Етичні кодекси як основа професійної діяльності журналіста і їх практичне залучення в діяльності ЗМІ. Порушення етико-правових засад журналістської діяльності в Україні та світі: основні види, шляхи запобігання.

Тема 11. Зарубіжна журналістика

Найвідоміші персоналії зарубіжної журналістики ХХ та ХХІ ст. Знакові явища світової журналістики: редакції, персоналії, тексти. Основні премії в галузі журналістики. Тенденції розвитку системи масової комунікації у ХХІ ст.

Тема 12. Практична стилістика в медіа

Стильова норма та відхилення від неї в журналістиці: сучасні тенденції та видозміни. Індивідуально-авторське і стандартне як стильові категорії в журналістиці. Стилiстичне вираження суб'єктивності та об'єктивності в журналістиці. Оцінка як стильова категорія в сучасній журналістиці. Вербальні засоби увиразнення в журналістському тексті: лексика, тропіка, синтаксис тощо. Заголовок у традиційній та інтернет-журналістиці: типи та функції.

ОПИС СТРУКТУРИ ЗАВДАННЯ

Вступне випробування відбувається у формі розгорнутих відповідей на питання білета. Вступник обирає екзаменаційний білет, який містить три питання. Перше питання теоретично орієнтоване і передбачає перевірку знань з теорії журналістики і соціальних комунікацій. Друге питання має історико-журналістський характер і передбачає перевірку знань щодо історико-журналістських явищ і процесів. Третє питання спрямоване на перевірку знань засад і принципів сучасного журналістського процесу та медійних явищ сьогодення.

Відповідь на три питання білету оцінюється максимально у 200 балів (складено).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Аналізує результати іспиту фахова комісія методом експертної оцінки й колегіального прийняття рішення. Максимальна кількість балів, яку може отримати абітурієнт за результатами вступного випробування, – 200 балів (складено) (перше питання – 70 балів, друге питання – 70 балів, третє питання – 60 балів).

Відповідаючи на питання, абітурієнт повинен показати вміння чітко, логічно й грамотно формулювати думки, структурувати інформацію, точно і повно відтворювати факти, прізвища, назви праць теоретиків, конкретні концепції та аналізувати їх, виділяти причинно-наслідкові зв'язки, ілюструвати поняття відповідними прикладами, аргументувати свої висновки.

Кількість балів за відповідь на перше та друге питання розподіляється таким чином:

<i>Критерій оцінювання</i>	<i>Оцінка</i>
Повнота, логічність і послідовність розкриття теми	20 балів
Самостійність відповіді та її відповідність темі	14 балів
Знання теоретичного матеріалу, вміння його аналізувати, виділяти причинно-наслідкові зв'язки	20 балів
Аргументованість висновків, вміння відрізнити головне від другорядного	10 балів
Грамотність, охайність оформлення роботи	6 бали
Усього	70 балів

Кількість балів за відповідь на третє питання розподіляється таким чином:

<i>Критерій оцінювання</i>	<i>Оцінка</i>
Повнота, логічність і послідовність розкриття теми	18 балів
Самостійність відповіді та її відповідність темі	10 балів
Знання теоретичного матеріалу, вміння	18 балів

його аналізувати, виділяти причинно-наслідкові зв'язки	
Аргументованість висновків, вміння відрізнити головне від другорядного	8 бали
Грамотність, охайність оформлення роботи	6 бали
Усього	60 балів

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

Підручники. Навчальні посібники

1. Вайшенберг З. Новинна журналістика: навч. посібн. / пер. з нім. В. Климченко, А. Баканов; за загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ: Академія Української Преси, 2011. 262 с.
2. Галлер М. Репортаж: навч. посіб. / пер. з нім. В. Климченко, В. Олійник; за загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2011. 348 с.
3. Гоян О. Я. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту: підруч. для студ. вищ. навч. закл., які навчаються за напрямом «Журналістика» / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2004. 189 с.
4. Животко А. П. Історія української преси: навч. посіб. для студ. ф-тів журналістики вищих закл. освіти / М. Тимошик (упоряд.). Київ: Наша культура і наука, 1999. 368 с.
5. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості: підручник / Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
6. Іванов В., Сердюк В. Журналістська етика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Вища школа, 2006. 232 с.
7. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики: навч. посіб. / за наук. ред. В. В. Різуна. Київ: Центр Вільної Преси, 2010. 258 с.
8. Іванов В. Ф. Стандарти новинної журналістики: навч. посіб. / Київ: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2007. 72 с.
9. Квіт С. Масові комунікації: підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2008. 206 с.
10. Костюченко О. М. Основи телевізійної журналістики: навч. посіб. Острого: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2016. 218 с.
11. Крейг Р. Інтернет-журналістика. Робота журналіста і редактора у нових ЗМІ / пер. з англ. А. Іщенка. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. 324 с.
12. Лаврик О. В. Основи журналістики: навч.-метод. посіб. для студ. зі спец. «Журналістика». Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. 73 с.
13. Ла Рош, фон В. Вступ до практичної журналістики: навч. посіб. / пер. з фр. Київ: Академія Української Преси, 2005. 229 с.
14. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики: підруч. Київ: Знання, 2006. 341 с.

15. Лубкович І. М. Соціологія і журналістика: підруч. для журналістів і не тільки. Львів: ПАІС, 2005. 176 с.
16. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги / М. Мак-Люен; пер. з англ. А. А. Галушки, В. І. Постнікова. Київ: Ніка-Центр, 2015. 388 с.
17. Михайлин І. Л. Історія української журналістики ХІХ століття: підруч. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 720 с.
18. Михайлин І. Л. Основи журналістики: підруч. Київ: ЦУЛ, 2002. 284 с.
19. Рус-Моль Ш. Журналістика: посіб. / пер. з нім. В. Климченко; наук. ред. В. Іванов. Київ: Академія Української Преси, Центр вільної преси, 2013. 343 с.
20. Халер М. Інтерв'ю: навч. посіб. / пер. з нім. за загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2008. 404 с.
21. Халер М. Пошук і збір інформації: навч. посіб. / пер. з нім. за загал. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. Київ: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2006. 308 с.
22. Шаповал Ю. Г. Фотожурналістика: навч. посіб. Рівне: Волин. береги, 2007. 76 с.
23. Шнайдер В., Рауе П. Новий посібник з журналістики та онлайн-журналістики / пер. з нім. В. Климченко; за загал. ред. В. Іванова. Київ.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. 358 с.

Словники. Енциклопедії. Довідкові видання

24. Больц Н. Абетка медіа / за загал. ред. В. Ф. Іванова; пер. з нім. В. Климченка. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2015. 177 с.
25. Вайшенберг З., Кляйнштойбер Г. Й., Пьюрксен Б. Журналістика та медіа: довідник / пер. з нім. П. Демешко та К. Макеєв; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. Київ: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2011. 529 с.
26. Каппон Р. Настанови журналістам Ассошіейтед Пресс: професійний порадник / пер. з англ. А. Іщенко. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 158 с.
27. Словник журналіста: терміни, мас-медіа, постаті / під ред. Ю. М. Бідзіля. Ужгород: Закарпаття, 2007. 224 с.
28. Соціальні комунікації: хрестоматія / уклад. В. О. Ільганаєва. Харків: ХДАК. 78 с.
29. Українське журналістикознавство. Дисертаційні дослідження, 1982–2000 рр.: Бібліографічний покажчик / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; Ін-т журналістики; укладач Б. І. Черняков. Київ, 2000. 63 с.

Допоміжна

30. Владимиров В. М. Журналістика, особа, суспільство: проблема

розуміння / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2003. 282 с.

31. Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу / упоряд. А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісовенко; за заг. ред. В. В. Різуна; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2007. 608 с.

32. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини. Київ: Освіта, 1999. 351 с.

33. Зражевська Н. І. Комунікаційні технології: лекції. Черкаси: Брама-Україна, 2010. 224 с.

34. Костенко Н. Досвід контент-аналізу: Моделі та практики: монографія / Наталія Костенко, Валерій Іванов. Київ: Центр Вільної Преси, 2003. 200 с.

35. Мащенко І. Г. Хроніка українського радіо і телебачення в контексті світового аудіовізуального процесу. Київ: Україна, 2005. 384 с.

36. Потятиник Б. Медіа: ключі до розуміння. Львів: ПАІС, 2004. 312 с.

37. Потятиник Б., Лозинський М. Патогенний текст. Львів: Місіонер, 1996. 296 с.

38. Різун В. В., Скотникова Т. В. Методи наукових досліджень у журналістикознавстві. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2005. 104 с.

39. Різун В. В., Трачук Т. А. Нарис з історії та теорії українського журналістикознавства: монографія / Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2005. 232 с.

40. Романюк М. Українське пресознавство на порозі ХХІ століття. Львів, 2000. 110 с.

41. Стівенс М. Виробництво новин. Телебачення, радіо, Інтернет / пер. з англ. Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. 323 с.

42. Українське телебачення: вчора, сьогодні, завтра / за заг. ред. І. С. Чиж. Київ: Дирекція ФВД, 2006. 648 с.

43. Український медіаландшафт 2015: аналітичний звіт / за ред. В. Іванова. Київ: ФКА, Академія Української Преси, 2015. 37 с.

44. Хавкіна Л. М. Сучасний український рекламний міф: монографія. Харків: Харківське істор.-філол. товариство, 2010. 352 с.

45. Chomsky N. Media Control, Second Edition: The Spectacular Achievements of Propaganda. 2nd ed. New York: Seven Stories Press, 2002. 112 p. (Open Media Series).

46. Bryant J., Thompson S. Fundamentals of Media Effects. 2nd ed. New York: Waveland Pr. Inc., 2012. 410 p.

47. Cushion S. Television Journalism. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc., 2011. 240 p. (Series: Journalism Studies: Key Texts).

48. The SAGE Handbook of Interview Research: The Complexity of the Craft / Ed. by Jaber F. Gubrium, James Holstein, Amir Marvasti, Karyn D. McKinney. 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc., 2012. 624 p.

49. Meltzer K. TV News Anchors and Journalistic Tradition: How Journalists Adapt to Technology. New York: Peter Lang Publishing Inc., 2010. 216 p.

50. Convergent Journalism: An Introduction: Writing and Producing Across Media / ed. by Vincent F. Filak. 2nd ed. Amsterdam; Boston: Focal Press, 2014. 262 p.

51. Quinn S. *Convergent Journalism: The Fundamentals of Multimedia Reporting*. New York: Peter Lang Publishing Inc., 2005. 256 p.

52. Wilkinson S., Grant A. E., Fisher D. J. *Principles of Convergent Journalism*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2012. 320 p.

53. *Encyclopedia of New Media: An Essential Reference to Communication and Technology* / ed. by Steven G. Jones. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2003. 532 p.

54. *New Media, Old Media* / ed. by Natalie Fenton. London; New Delhi: Journalism & Democracy in the Digital Age. London: SAGE Publications, 2010. 220 p.

55. *New Media Language* / ed. by Jean Aitchison and Diana M. Lewis. London; New York: Routledge, 2004. 209 p.

56. Graham G., Greenhill A., Shaw D., Vargo Ch.J. *Content is King: News Media Management in the Digital Age*. London: Bloomsbury Academic, 2015. 256 p.

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

1. Агенція УНІАН. URL: <https://www.unian.net/> (дата звернення: 10.06.2019).

2. Академія Бі-бі-сі, Школа журналістики. URL: <http://www.bbc.co.uk/academy>.

3. Безпека журналістів. Український практикум: фільм. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kKx0xuCHSp8>.

4. Блоги всеукраїнських інтернет-видань. URL: <http://www.pravda.com.ua/>, <http://24tv.ua/>, <http://www.radiosvoboda.org/>, <http://www.hromadske.tv/air/efir/>, <http://zik.ua/>, <http://www.galychyna.if.ua/>, <http://report.if.ua/>, <http://gk-press.if.ua/>.

5. Глобальна мережа журналістів-розслідувачів. URL: <https://gijn.org/>.

6. Громадська організація «Детектор медіа». URL: <http://detector.media>.

7. Громадська організація «Інтерньюз-Україна». URL: <http://internews.ua/>.

8. Декларація принципів поведінки журналістів. Прийнята Міжнародною федерацією журналістів. URL: <http://www.cje.org.ua/international/39/>.

9. Добірка аналітичних праць про пропаганду. Бібліотека «Псі-фактор». URL: <http://psyfactor.org/lybr63.htm>.

10. Електронна бібліотека підручників. URL: <http://pidruchniki.com.ua/>.

11. Електронні ресурси з досліджень медіа і культури. URL: <http://shmacek.faculty.noctrl.edu/mediastudies.htm>.

12. Журналістика даних URL: <http://texty.org.ua/pg/chapter/newsmaker/read/40161/41883>.

13. Кодекс етики українського журналіста. URL: <http://www.cje.org.ua/documents/47/>.

14. Кодекс професійної етики НСЖУ. URL: http://www.nsju.org/tabmenu/kodeks_etiki (дата звернення: 13.06.2019).

15. Кузнецова О. Д. Мережева етика журналістів URL: www.mediakrytyka.info/drukovani/merezheva-etyka-zhurnalistiv.html.

16. Редакційні настанови Бі-Бі-Сі. URL:
<http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines> (мовою оригіналу);
http://journalib.univ.kiev.ua/BBC_Guidelines_Ukr.pdf (український переклад).
17. Українська блогосфера. URL: <http://blogosphere.com.ua/>.
18. Фактор внутрішнього цензора. URL:
http://www.telekritika.ua/redpolitics/2012-02-24/69839?theme_page=160&.
19. Make the Most of Social Media with Individualized Content. URL:
<https://www.keystoneacademic.com>.
20. Mediamente. Biblioteca digitale. URL:
<http://www.mediamente.rai.it/english/bibliote/intervis/g/garcia.htm>.
21. MIT Media Lab. URL: <http://www.media.mit.edu/>.

Вступник допускається до участі у конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо оцінка з вступного випробування складає не менше 100 балів (складено).

Голова предметної комісії

Любов ХАВКІНА

Затверджено на засіданні приймальної комісії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, протокол № 5 від 05 травня 2026 року

Відповідальний секретар приймальної комісії

Ганна ЗУБЕНКО